

Makale Geliş Tarihi**07.05.2025****Makale Yayın Tarihi****20.06.2025****JURGEN HABERMAS'TA KAMUSAL ALAN VE SOSYAL MEDYA KAVRAMLARI
ÜZERİNE****Rabia KARATAŞ**

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İktisadi Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler
Bölümü öğrencisi,

ORCID ID: [0009-0008-8428-7964](https://orcid.org/0009-0008-8428-7964)**Özet**

Frankfurt Okulu'nun ilk kuşak temsilcileri, bireyin totaliter rejimlerin tahakkümü altında hapsolmasını yoğun bir şekilde eleştirmişler ancak ortaya bir çare de koymamışlardır. Öte yandan Okul'un ikinci kuşak düşünürlerinden olan Jürgen Habermas, 1962'de yayımladığı *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*'nde ilk kuşağa kıyasla meseleye daha iyimser yaklaşmıştır. Okul'un ikinci kuşak düşünürlerinin farklı disiplinlere dair kavramsallaştırmalarını *Eleştirel sosyal teori* adı altında sentezlemeye çalıştığı kitapta ayrıca Aydınlanma, kavramını ele alır. Ona göre Aydınlanma, tamamlanmamış bir teoridir ve zamanla modern toplumlar için *araçsal bir rasyonalite*'ye dönüşmüştür. Habermas, bu çalışmasında ayrıca bir zamanlar asistanlığını yaptığı Adorno'nun *kamusal alan* kavramını ele alır ve *sosyal medyanın* yeni bir *kamusal alan* olarak tanımlanmasını önerir. Ardından meseleyi İletişimsel Teori ve yeni sosyal medya yaklaşımları bağlamında genişçe tartışır. Bu çalışmada *doküman analizi* yöntemiyle yazarın gerek adı geçen kitapta gerekse başka eserlerinde *kamusal alan* ve *sosyal medya* kavramlarına dair görüşleri ortaya konacaktır.

738

Anahtar Kelimeler: Frankfurt Okulu, Jurgen Habermas, kamusal alan, sosyal medya.**Abstract**

The first generation representatives of the Frankfurt School heavily criticized the individual being trapped under the domination of totalitarian regimes, but they did not offer a solution. On the other hand, Jürgen Habermas, one of the second generation thinkers of the School, approached the issue more optimistically compared to the first generation in *The Structural Transformation of the Public Sphere*, which he published in 1962. In the book, in which he tried to synthesize the conceptualizations of the second generation thinkers of the School regarding different disciplines under the name of Critical Social Theory, he also addressed the concept of Enlightenment. According to him, *Enlightenment* is an incomplete theory and has turned into an *instrumental rationality* for modern societies over time. In this work, Habermas also addresses the concept of *public sphere* by Adorno, for whom he was once an assistant, and suggests that social media be defined as a new public sphere. Then, he discusses the issue extensively in the context of Communicative Theory and new social media approaches. In this study, the author's views on the concepts of *public sphere* and *social media*, both in the aforementioned book and in his other works, will be revealed through *document analysis*.

Key Woeds: Frankfurt School, Jurgen Habermas, public sphere, social media.

Giriş

Bu çalışmada Frankfurt Okulu'nun ikinci kuşak temsilcisi olan Jürgen Habermas'ın "kamusal alan" kavramını ve bu kavramın dijitalleşme çağında sosyal medya bağlamında nasıl yorumlanabileceği konusu ele alınmıştır. Habermas'ın kamusal alan teorisi, iletişimsel eylem kuramı ile birlikte ele alınarak, sosyal medyanın modern bir kamusal alan olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği sorunsalı üzerine odaklanmaktadır.

Çalışmanın temel problemi, bu bağlamda şu şekilde cümleleştirilebilir: "Habermas'ın kamusal alan anlayışı, sosyal medya gibi dijital platformlar için ne ölçüde geçerlidir ve bu platformlar demokratik iletişim açısından gerçek bir kamusal alan oluşturabilir mi?"

Bu çalışmanın amacı, Jürgen Habermas'ın kamusal alan ve iletişimsel eylem kuramını temel alarak, sosyal medyanın bu teorik çerçevede nasıl konumlandığını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, Habermas'ın özellikle *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü* başta olmak üzere diğer eserlerindeki ilgili kavramları çözümlenecek ve sosyal medyanın bu kavramlarla ilişkisi ortaya konacaktır.

Çalışmanın önemi, demokratik toplumların işleyişi açısından hayati öneme sahip olan kamusal alan kavramıyla ilişkilidir. Geleneksel medyadan dijital medyaya geçişle birlikte, bireylerin kamusal tartışmalara katılım biçimleri de değişmiştir. Bu çalışmanın önemi, klasik kuramların günümüz dijital gerçekliğiyle ne ölçüde örtüştüğünü sorgulaması ve sosyal medya platformlarının demokratik işlevi üzerine eleştirel bir bakış sunmasıdır. Habermas'ın teorisi üzerinden yürütülecek bu analiz, hem medya kuramları hem de demokrasi teorileri açısından önemli katkılar sunabilir.

Çalışmanın sınırlılıkları, kuşkusuz teorik düzlemde sınırlıdır ve nitel bir yaklaşım olan *doküman analizi* yöntemiyle yürütülmüştür. Dolayısıyla sosyal medya kullanıcılarının deneyimlerine veya nicel verilerine dayalı bir saha çalışması içermemektedir. Ayrıca Habermas dışındaki düşünürlerin kamusal alan anlayışlarına yalnızca genel hatlarıyla değinilmiş, merkez analiz Habermas'a odaklanmıştır.

Literatür taraması, konuyla ilgili önceki çalışmaların birikiminin ortaya konulması bağlamında bu çalışmada da gerçekleştirilmiştir. Gerçekten de Frankfurt Okulu'nun eleştirel teorisi üzerine pek çok çalışma mevcuttur. İlk kuşak düşünürler Adorno ve Horkheimer, bireyin kültürel endüstri içinde edilgenleşmesini vurgularken, Habermas kamusal alanın demokratik potansiyeline odaklanmıştır. *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*, *İletişimsel Eylem Kuramı* gibi temel eserlerde yer alan kuramsal çerçeve, sosyal medya gibi çağdaş iletişim ortamlarıyla karşılaştırmalı olarak çeşitli araştırmalarda ele alınmıştır (Örn. Doğan, 2014; Vegen, 2013; Kaplan & Ertürk, 2012). Ancak bu çalışmaların birçoğu, Habermas'ın kavramlarının derinlikli bir teorik çözümlemesinden ziyade, tanımsal düzeyde kalmaktadır. Bu nedenle, Habermas'ın sosyal medya bağlamında yeniden okunması gereklidir.

Kuramsal ve Kavramsal Çerçeve ve Tartışma

Habermas genel yaklaşımında, *modernitenin* sona erdiğini ve büyük boy teorilerin artık günümüz toplumunu açıklayamayacağını savunan düşünürleri eleştirir ve kendisi de bir büyük teori oluşturmaya çalışır. Habermas, bu teoriyi de Marx, Weber, Durkheim, Mead, Parsons, Schutz gibi çok sayıda sosyal kuramcının kapsamlı bir eleştirisi üzerinden geliştirmeye çalışır. Modernitenin zafiyetlerinin farkında olan Habermas, post-yapısalcılar ve post-modernistler gibi Aydınlanmacı akıl projesini reddetmez. Rasyonel aklın aydınlatmacı ve özgürleştirici gücüne inanan Habermas'ın yaptığı çalışmaları dört başlık altında toplayabiliriz. Bunlar; Pozitivizm ile bilimin ve teknolojinin araçsal kullanımının eleştirisi, Eleştirel teorinin yeniden inşası, Marksizm'in yeniden inşası, Yeni bir bilgi ve iletişim teorisinin geliştirilmesidir.

Habermas, günümüzde hâkim olan rasyonaliteyi, saf aklın çarpıtılması ve bir bütün olarak insanlığın ihtiyaçlarından çok kapitalist sistemi geliştirmek için kullanılan ‘araçsal bir akıl’ biçimi olarak görür. Yine de Habermas kendi çağdaşı birçok sosyal kuramcından farklı olarak karamsar değildir. İletişimsel rasyonalite adını verdiği farklı bir rasyonel düşünme formunun da mümkün olduğunu savunur.

Habermas, ‘Kamusallığın Yapısal Dönüşümü’ adlı ilk büyük çalışmasını 1962 yılında yayımlar. Habermas bu çalışmada, vatandaşlar arasında açık, şeffaf ve akılcı tartışmaya dayalı olarak oluşturulan kamusallığın tarihsel gelişimini, dönüşümünü ve çöküşünü irdeler.(Timur, T. 2008: 35). Habermas’a göre kamusalılık, 18. Yüzyılda Avrupa’da kapitalizmin gelişimi ile birlikte yükselen bir sınıf olarak burjuvazinin kamusal iletişim alanı olarak ortaya çıkmıştır. Burjuva toplumunda kamu, kendisini ilk önce kamusal topluluk olarak bir araya gelmiş özel şahıslar suretinde ortaya koymuştur (Timur, T. 2008: 41).Habermas için önemli olan nokta kamusallığın eşit koşullarda ve hür bir iradeyle fikir alışverişinde bulunmayı sağlamasıdır. Bu dönemde kamusalılık, tartışmalara katılmak için gerekli olan iletişim koşullarının sağlandığı bir alanda şekillenmiş ve yöneticileri meşruluğa zorlayan eleştirel bir kamuoyu olarak ortaya çıkmıştır. Habermas kitabında, kamusal topluluğun üyelerinin kahvehaneler ve benzeri mekanlarda ve görece özgür dergi, gazete ve günlük basında düşünen, akıl yürüten bir kesim olarak nasıl ortaya çıktığını ve yasaklayıcı hükümleri kamuoyu önünde nasıl meşruluğa zorladıklarını anlatır (Timur, T. 2008: 55).

Habermas, daha sonra da kamusallığın nasıl dönüştüğünü irdeler. Kamusallığın yapısal dönüşümünü iletişim ağının ticarileşmesi, bürokratikleşmenin ve devlet müdahaleciliğinin artması gibi temel dönüşümler çerçevesinde analiz eder. İletişim ağının ticarileşmesi ve özgür basının sermayenin çıkarlarına hizmet etmeye başlamasıyla birlikte akıl üreten kamusal topluluk kültür tüketicilerine dönüşmeye başlar. Bu durum kamusallığın özerkliğini yitirmesine neden olur. Ve kamusal alan manipüle edilebilir bir alana dönüşür. Bu duruma rağmen Habermas eleştirel teorisinin önde gelenlerinden farklı olarak karamsarlığa tamamen teslim olmaz. Habermas’a göre, çökmüş olan kamusalılık yeniden genişletilebilir. Özellikle karmaşık, çoğulcu toplumlarda demokratikleşme sürecinde yaşanan sorunların çözümünde kamusal bir iletişim temeli oluşturulabileceğini düşünür.(Timur, T. 2008: 76-81).

Habermas’ın bir diğer önemli çalışması da 1968’de yayımladığı ‘Bilgi ve İnsansal İlgiler’ adlı kitabıdır. Habermas’ın bu çalışması eleştirel teorisini üzerinde temellendireceği bir bilgi kuramı geliştirme çabasının ürünüdür. Habermas bu çalışmada, pozitivist bilimin bilgi formlarından sadece biri olduğunu savunur ve farklı bilgi formlarını tanımlar.(Timur, T. 2008: 93-109). Habermas bilginin tarihsel olarak üretildiği konusunda Marx’a katılmakla birlikte, onun tüm eylem biçimlerini emek düzeyine indirgeyen yaklaşımını eleştirir. Habermas’a göre, bir bilgi teorisi Marx’ın çalışmalarında görüldüğü gibi sadece ekonomik bir emek modeline dayandırılmamalı, tarihin daha kapsamlı görünümünü içine alacak şekilde genişletilmelidir.(Timur, T. 2008: 121). Habermas özellikle bilgi ile insan ilgileri/çıkarları arasındaki diyalektik ilişkileri çözümlemeye çalışır. Bu noktada Habermas, üç tür bilgi formu ile bunlara karşılık gelen ve her biri farklı bir eylem/deneyim alanı ile ilişkili olan üç tür bilişsel ilgi/çıkar alanı olduğunu belirtir. Bu bilgi formlarının ilki pozitivistde görülen Empirik-Analitik bilgi türünün arkasında yatan temel bilişsel ilgi/çıkar çevreye, insanlara ve genel olarak toplumlara uygulanabilen teknik kontroldür. Habermas’ın ikinci bilgi formu İletişimsel bilgidir. Ve bu bilginin temel ilgisi dünyayı anlamaktır. Habermas’ın son bilgi formuysa Eleştirel bilgidir. Eleştirel bilgi temel olarak ezilenlerin özgürlüğü/kurtuluşuyla ilgilidir. Habermas çalışmalarının ilk döneminde bu üç bilgi formunu sosyal teoriyi temellendireceği bir bilgi teorisi olarak geliştirmeye çalıştı. Ancak daha sonra sosyal teoriyi epistemolojik destek gerektirmeyen yeterliğe sahip bir alan olarak görmeye başladığından bu amacından giderek uzaklaştı.

Habermas Meşruiyet Krizi adlı çalışmasında, geç kapitalist toplumlarda ekonomik sorunların ve dolayısıyla ekonomik temelli sınıf çalışmasının zayıflayarak tehdit edici olmaktan çıktığını ancak onun yerine sistemin kendi meşruiyetini tehdit eden farklı nitelikte krizlerle karşı karşıya kaldığını savunur. Bu noktada Habermas, geç kapitalist toplumda ekonomik, siyasal ve sosyo-kültürel sistem çıkışlı dört olası krizden söz eder. Bunlar; ekonomik krizler, rasyonel krizleri, meşruiyet krizleri ve Motivasyon krizleridir. Habermas'a göre geç kapitalist toplumun en önemli krizi ekonomik krizler değil, meşruiyet krizleridir. Meşruiyet krizi düşüncesi Habermas'ın çalışmalarında geç kapitalizme önemli bir role sahip olan devletin meşruiyet sorunuyla ilgilidir (Timur, T. 2008: 98; Demir, G. 2011: 58).

Kamusallığın yapısal dönüşümü Habermas'a göre, gerçek anlamdaki kamuoyu 17 ve 18. Yüzyılda Fransa'daki salonlarda, İngiltere'deki kahvehanelerde ve kısmende Almanya'daki gizli masa başı topluluklarında ortaya çıktığını söylemektedir. Habermas'a göre modern toplumun ayırt edici niteliği, rasyonel insanların oluşturduğu bir kamusal alana sahip olmasıdır. Kamusal alan yurttaşların bir araya gelip iletişime geçtiği ortak bir konuşma/tartışma alanıdır. Siyaset sorunların kamusal tartışma yoluyla çözüme kavuşturulabileceği fikri, kamusal alanın da temelidir. Habermasçı anlamıyla kamusalılık, açık ve bozulmamış iletişim ortamıdır. Ancak modern zamanlarda böyle bir ortam kalmamıştır, kitle iletişimi ve kitlesel eğlence bunu bozmuştur. Kısacası kamusal alan, özgür bireylerin serbestçe girip çıktığı, serbestçe görüşlerini açıkladığı bir ortak konuşma, bir tartışma alanıdır. Hiç bir baskı olmadan özgürce fikirlerini söylerse bu kamusal alan olur. (Timur, T. 2008: 240).

Siyaset kuramı üzerinden yazıldığı 'Öteki Olmak, Ötekiyle Yaşamak' kitabında modern siyasal düşünce, Ulus devlet meselesi ve ulus devletin yaşamış olduğu kırılmalar anlatılmaktadır. Ulus devlet çok kültürlülük ve küreselleşme arasında bir sıkışma yaşamaktadır. Ve büyük bir meydan okumayla karşı karşıyadır. Fakat buna rağmen kendisi, buna karşı bir direnç göstermeye devam etmektedir. Kendi içerisinde homojen bir yapıya sahip olmasıyla tanınan ulus devlet kavramsallaşmasının artık bir değişime ihtiyacı olduğundan söz etmektedir. Bunun da o homojen yapısından tek tipli yapısından kurtularak, sıyrılarak çok kültürlü ve heterojen bir yapıya büründürmesi gerektiğini savunmaktadır. Bunun içinde toplum içerisindeki alt grupların muhakkak karar mekanizmaları içerisinde yer alması gerektiğini, seslerin duyurulması gerektiğini belirtmektedir (Habermas 2002: 13).

Kitap'ta belirtilen 'Öteki olma, Ötekiyle Yaşamak' derken, öteki olanı bir şekilde gönüllülük esasına da dayalı olarak, toplumun içerisine dahil etmek, onu bir şekilde dönüştürmemek, tek tipleştirmemek ve toplumu tek sesli haline getirmemek üzere kurulmuş bir sistemi önermektedir. Tabi ki burada insan hakları meselesi ön plana çıkar. İnsan haklarının geliştirilmesinin ne kadar önemli olduğunu, burada büyük bir yer ayrılmaktadır. (Habermas, 2002: 111). Toplum içerisinde iletişim kuramsal cumhuriyetçi yaklaşımının, cemaatçi ulus devlet anlayışından daha uygun olacağını iddia etmektedir. Yani toplum içerisinde tek tip bir yapı yerine çok kültürlü, çok sesli ve bunların kamusal alanda ortaya çıkartılmasıyla alakalı yorumdur (Habermas, 2002: 37).

Tabi ki özellikle belirtilmesi gereken bir diğer husus, Marjinalleştirilmiş grupların ve azınlıkların hakları üzerinde önemli değerlendirilmeler vardır. Azınlıklar konusu bugün hala büyük bir problem olmaya devam etmektedir. Ulus devletler içerisinde azınlıkların statüsü bunların hepsi aslında ulus devlet içerisinde birer dinamik gibi durmaktadır. Bunun için Habermas'ın önerdiği 18. ve 19. Yüzyılın kalıplaşmış ulus devlet normlarından sıyrılmak ve geleceğe doğru farklı bir adım atmak üzerine kurgulanmaktadır. Dolayısıyla dahil etmeyi ön plana çıkarmaktadır. Aynı gözüklenleri eşit görmeyi, Marjinalleşmişleri ve soydaş bir toplumun tek tipli haline sokmadan benimsemeye hazır hale getirmektedir.

Toplum içerisinde ve toplum dışında kalan gruplara karşı birçok örnek verilmektedir. Romanların durumu üzerinden tutun da, toplum içerisindeki farklı etnik gruplara kadar. Toplum içerisinde farklı içeriğe sahip grupların kültürlerinin, yaşama biçimlerinin kabul edilmesi ve bunların kamusal alanda temsiliyet gücünü hem resmi anlamda hem de ahlaki düzlemde kabul edilmelerinin yer almalarının değerli olduğundan bahsetmektedir. Burada tabi ki farklılığa duyarlı bir dahil etme durumu vardır. Yani bir çatı oluştururken o altta yer alan sütunların farklı faklı olması üzerine o çatıyı kapsayan sütunların bir ve beraber olması, ancak bu şekilde eşit ve adil bir devlet sisteminin kurulabileceğini bizlere aktarmaya çalışmaktadır (Habermas, 2002: 37).

Dolayısıyla ikinci bir husus Kant'ın edebi barış anlayışına yapılan vurguları çok fazla kitapta yer edinmektedir. Kant ahlakçı bir Alman filozof, felsefeci olarak 18. Yüzyıl fikirleriyle yön veren isimdir. Onun kozmopolitizm anlayışı vardır. Yani evrenselci, dünya vatandaşlığını öngörür. Hukuksal anlamda ahlaki düzlemde yaptığımız davranışların edebi bir barışa götürmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bunun içinde savaşı ortadan kaldırmak gerekir. Peki savaşı nasıl ortadan kaldırıyorum? Toplumlarda gittikçe artan haberleşme, insan ve mal trafiği le gelişen karşılıklı bağımlılığın halkları en sonunda burada ticaretin önemi çıkmaktadır. Bunu cumhuriyetçi ve insanların evrensel barışa götüreceği iddiası vardır. Habermas'ın yer verdiği, Kant'ın üzerinden yorumladığı bir husustur. Karşılıklı çıkarlar barışçıl ilişkileri koruyacak bir dünya pazarını, dünya vatandaşlığın kurulabilir önermesi vardır. Buda ahlaki anlayıştır (Habermas 2002: 36).

Farklı bir bakış açısı, siyaset bilimi içerisinde. Dolayısıyla savaşı geri püskürten olumlu bir cumhuriyetçi, barışçıl bir dünya düzeni kurma arzusunda siyasi nüfusu etkileyen konuları ve görüşleri bir araya getiren kamuoyunu önemini vurgular. Kamuoyunu oluşturan unsurların değeri çok önemlidir. Bunun için de vatandaşlık tanımının bir ortaklık içermesi gerekmektedir. Tüm toplum kesimleri için de. İkincisi de, kitle iletişim araçlarının kullanılması önemli hale gelmektedir. Bu da kitle iletişim araçları sayesinde yayılan siyasi bir kamunun iletişim ağı geliştirmesiyle beraber tüm toplum kesimlerinin seslerinin ortak platformda duyurulması üzerinde bir anlayış fikri ortaya atılmaktadır.

Tartışmacı demokrasi yani müzakereci demokraside diyebiliriz. Bu da siyasal katılım ve konuşma haklarında kendini gösteren bir yapıdır. Yani toplum içerisinde çatışma halinde olan çıkar ve değerler arasında bir denge kurmayı incelemektedir. Bunun içinde belli başlı sebepler var. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz; Hiç kimse katılımdan dışlanmamalı, herkese katkı getirme konusunda eşit fırsatlar verilmeli, katılımcılar söylediklerini düşünmeli, iletişim dışardan ve içerden gelen zorlamalardan arındırılmış olmalı yani herhangi baskı altında olmamalıdır. Dolayısıyla farklı görüşlerin, fikirlerin ortaya çıkartılmasıyla oluşturulacak bir tartışmacı demokrasidir (Habermas 2002: 151-167).

Özetle; Habermas'ın tartışmacı politika ve müzakereci demokrasi anlayışıyla geniş yelpazede insanların fikirlerini özgürce ifade edebilecekleri bir kamuoyu ortamının oluşturulmasını arzu etmektedir. Bunun içinde toplum içerisinde hukukun anayasal özgürlüklerle bunların güvence altına alması gerektiğini vurgu yapmaktadır. Kant'ın edebi barış anlayışına yaptığı vurguların çok değerli olduğunu, günümüzde de bu dünya vatandaşlığı kavramında yeni kozmopolitizm anlayışının, evrenselcilik anlayışının önemli bir temsilcisi olarak karşımıza çıktığını söyleyebiliriz

Dolayısıyla modern siyasal düşünceler anlamında Habermas'ın modern siyasi düşüncesinden ortaya attığı fikirlerle önemli bir yere sahip Alman siyasi bilimci Jurgen Habermas 'Öteki Olmak, Ötekiyle Yaşamak' başlığı altında toplanan yazıların siyasetin iletişimsel önemi, kamusal alan ve farklılıkların tam manasıyla sergilenmesine yardımcı olacak 'müzakereci demokrasi' anlayışına vurgu yapmaktadır.

Kamusal alan, özel alanda özgürlüğünü kazanan bireylerin, sözel katılma yetkilerinin olduğu ve karşılıklı fikir alış verişinde bulundukları her türlü alana kamusal alan denir. Kamusal alan kamuoyunu belirler. 18. Yüzyılda kamusal alan kahvelerin etrafında toplanmıştı. Bu yüzyılda İngiltere’de 3000’den fazla kahve bulunuyordu. Yazar ve düşünürler buralarda toplanıp hem sanatlarını icra ediyor hem de fikir alış verişinde bulunuyorlardı. 19. Yüzyıla gelindiğinde kahveler yerini gazetelere bırakmıştır. Yani kamusal alanın demir başı haline gelmiştir. 21. Yüzyıla gelindiğinde kamusal alan internete taşınmıştır. Kamusal alanın tarih boyunca geçirdiği değişimlerin birer uzantısını dijital ortamda bulmak mümkündür. Kahveler yerini sanal sohbet odalarına, pazarlar sanal dış alışveriş sitelerine, meydanlar ise sanal topluluklara bırakmıştır (Vegen 2013: 131). Aynı zamanda insanların sosyalleşmek adına kullandıkları entrümanların birer izdüşümünü bünyesinde barındırır. Kamusal alanın internetin bünyesine girmesiyle ‘dijital vatandaşlar’ ortaya çıkmıştır. Yani insanlar her türlü ihtiyaçlarını sanal ortamdan karşılamaya başlamışlardır. Bir nevi ırk kavramı internet üzerinde ortadan kalkmıştır. Yani insan kendi bünyesinde ve bulunduğu toplumun nazarında bir ırka dahil olsa bile dijital ortamda kişilerin ırkı dikkate alınmaz. Büyük oranda hümanist bir yerdir.(Vegen 2013: 121). İnternet Grönland’dan tutunda Avusturyalı bir Aborjin’e kadar bütün insanlığı içine alan bir ekosistemdir. Yani kamusal alan artık internetten sorulur. Kamusal alan kavramını şekillendiren önemli düşünürlerden birisi JurgenHabarmas’tır. Kamusal alanın zaman içinde geçirdiği değişimleri ‘Kamusallığın yapısal Değişimi’ kitabında anlatmıştır. Kamuoyu, halkın benimsemiş olduğu, halkı tamamen ilgilendiren ortak görüşe verilen isimdir. 18. Yüzyılda kamu inisiyatifi ve lordların eline geçmiştir. Bilgiye bu kesimin yön verdiği bu döneme ‘temsili kamu’ denmekteydi demiştir Habermas.

Yeni medya kavramı yaklaşık olarak 40 yıl kadar önce yani 1970’li yıllarda, bilgi ve iletişim tabanlı araştırmalarda sosyal, psikolojik, ekonomik, politik ve kültürel çalışmalar yapan araştırmacılar tarafından ortaya atılmış bir kavramdır. Ancak 1990’larda bilgisayar ve internet teknolojisiyle birlikte gelişmiş farklı boyutlara ulaşmıştır. 2000’li yıllarda yeni medya kapsamında, sosyal medya platformu sitelerinde kurulmasıyla birlikte bireyler arası iletişimde vazgeçilmez hale gelen bu yeni mecra da gerçekleştirilmeye başlamıştır. Sosyal medya siteleri üzerinden gerçekleşen ilgili iletişim eğlence temalı olmakla birlikte, bir yandan da aynı sitelerde bazı toplumsal ve küresel sorunların çeşitli şekillerde ifadesi ve tartışması söz konusu olmaktadır. Bu niteliği sosyal medyanın Habermas’ınpublicsphereolarak adlandırdığı burjuvaların toplumsal hususları tartışarak, çeşitli kararlar ürettikleri ve bu kararların toplumsal yaşam ve yine toplum yaşamını düzenleme altına alan yasalarınoluşumunda etkili olduğunu güncel halli olarak yorumlayıp yorumlanmayacağı düşüncesine ve bu çerçevede güncel tartışmalara yol açmaktadır (Timur, 2008: 82). Sosyal medyanın yeni bir kamusal alan olarak değerlendirilip değerlendirmeyeceği tartışması çalışmaların odak noktasını oluşturmakta olup, sosyal medyanın Habermas’ın burjuva kamusal alanı gibi toplumsal sorunların ve hatta daha kolay iletişim olanakları sayesinde artık küresel çaplı toplumsal küresel katılım ile eğitsel nitelikli tartışmalar için kullanılarak toplumsal ve küresel sonuçlar doğurmaktadır. Etkili olup olmayacağı tartışması yapılmaktadır. Belirttiğimiz iki başlık altında Habermas’ın ‘kamusal alan teorisi’ ve aynı zamanda ‘sosyal medya’dır. Bu kapsamda söz konusu iki kavram tanımlanmaktadır. Ve bu iki kavram tanımı, benzerlik ve farklılıkları karşılaştırılarak, sosyal medyanın yeni bir kamusal alan olarak yorumlanıp yorumlanmayacağı değerlendirilmektedir. İlgili sorgulama kamusal alan ve sosyal medyayla ilgili toplanan verilerin içerik analiz yöntemiyle ve iki alanın ortak ve farklılaşan yönleriyle yeni toplanan verilerin ışığında karşılaştırmalı analiz yöntemiyle değerlendirilerek gerçekleşir.

Sosyal medya; benzer etkinlik ya da ilgi alanlarını paylaşan veya başkalarının ilgi alanlarını ve etkinliklerini görmek, keşfetmek, tecrübe etmek amacıyla bir araya gelen çevrimiçi topluluklar vasıtasıyla, kullanıcıların internet üzerinde içerik üretmelerine,

içeriklerini tanıtımlarına, profil oluşturmalarına ve paylaşım yapmalarına olanak sağlayan çeşitli platformları ifade eder. Dijitalleşme alanındaki hızlı değişim ve dönüşümler medyanın bilindik özelliklerinden farklılaşmasına sebep olmuştur (Vegen 2013: 122).

Sosyal Medya ve Yeni Medya kavramlarının ortaya çıkması bu tür teknik gelişmeler nedeniyledir. Yeni medya, Sosyal Medya'yı kapsayan bir kavram olsa da sosyal medya içerdiği sosyal ağlar dijital teknolojilerde yaşanan çok hızlı gelişmeler ve değişimler medyanın da evrilmesini sağlamıştır. Yeni Medya değişkenlik, kod çevrimi, otomasyon, modülerlik gibi sayısal format tabanlı olmakta fakat klasik medyanın bir devamı olarak görülür. Yeni medya kavramı Sosyal medya kavramını da içine alan bir çatı olmakla birlikte geleneksel medyadan büyük ölçüde farklı bir sistemi üzerine kurulmuştur.

Sosyal medya geleneksel medya arasında pek çok bakımından farklılık vardır. Medya 'medium' kelimesinden türemekte, iki şey arasında aracılık eden ve iletişimi mümkün kılan bir mecra anlamına gelir. Geleneksel medya, kitlesel iletişim yapan, radyo, Tv ve gazete, yazılı, basılı, görsel yığınsal iletişimi karşılarken sosyal medya ise, internet teknolojisine dayalı olmakla farklılaşır. Sosyal medyayı diğer medya tarafından farklılaşmanın beş özelliği bulunur. Bunlar; şeffaflık, bağlantısallık, topluluk, katılım ve konuşmadır. Sosyal medya geleneksel medyanın kurduğu iletişim biçimlerini farklılaştırarak kullanıcılarına iletişim kuracakları daha fazla alan açar. Geleneksel medya kendisine izler ve okur kitle oluştururken, sosyal medya kendisine kullanıcılar oluşturur. Aynı zamanda sosyal medya geleneksel medyadan farklı olarak kullanıcıyı aynı zamanda içerik üreticisi de yapar.

Geleneksel medya ve sosyal medyanın rekabet dengesini sosyal medya lehine bozan dört etmen vardır. Sosyal medya kullanıcılarının diğer kullanıcılarla istedikleri zaman iletişime geçebilmelerini istemedikleri zaman geçmemelerini sağlar. Bu geleneksel medya araçlarından farklı olarak erişilebilirlik itibarıyla kullanıcılara iradelerini ortaya koymaları fırsatını verir. Öte yandan sosyal medya, kullanıcıların istedikleri kişileri takip etmelerini, paylaşımlarını görmelerini veya istemedikleri kişilerin kendi içeriklerini görmemelerini de mümkün kılar (Vural, 2010: 3352). Sosyal medya bu yönüyle iletişim kanallarını genişleterek kullanıcıların bu kanallar aracılığıyla görsel işitsel her türlü paylaşımlarını farklı ve fazla sayıda kurum ve kişi ve topluluklara duyurmalarına da imkan verir. Sosyal medyada kişiler, birbirine yakın ilgi alanı kişilerle bir araya gelir. Hobi, politika, iş, aile, teknoloji gibi farklı alanlarla ilgili duygu ve düşüncelerini ifade ederek birlikte aynı gruplara üye olanların yararlanabilecekleri bir zemin sunar. Bu aynı zaman da konulara ilgi duyan pek çok kişinin de üretimine katkı verdiği bilgi artışının, yeni enformasyon üretiminin de önünü açmıştır.

Aynı zamanda grup üyelerinin çeşitli etkinliklerle ilgi alanlarının gerektirdikleri icra edebilecekleri bir platform imkanı olarak değerlendirebilir. Sosyal medya kullanıcıların farklı görüş ve önerileri, ticari bir kaygı ile fikir beyan eden kişilere göre daha tarafsız olarak düşünülür. Bu sayede sosyal medyanın daha dürüst, samimi olduğu iddia edilebilir. Kullanıcılar ilgi alanlarında karşılaştıkları sorunlar ve olaylar karşısında platformda içerik üreten ve yorum yapan diğer kullanıcılar sayesinde hızlı ve olumlu çözümler üretebilir.

Sosyal medya siteleri günümüzde farklılaşan ilgi ve amaçlara yönelik belirli hizmetler sağlar. Sosyal medya siteleri temel olarak, bloglar ve mikrobloggerlar olarak ayrılabilir da içerik paylaşımları, wikiler, podcastler, sosyal ağlar olarak çeşitlenir. Sosyal ağ siteleri, sınırlı bir sistem dahilinde de az ya da tamamıyla kamusal ya da yarı kamusal bir nitelik oluşturan, bağlantıyı paylaşan diğer kullanıcıların listesine ekleme, bağlantı kurulan kullanıcılarla sistem içerisinde listede bulunan diğer bağlantı ve kullanıcılarla iletişim kurmaya olanak tanıyan web tabanlı hizmetlerdir. Sosyal ağ sitesi kullanıcılarının öncelikli amacı yeni insanlarla ortak sosyal ağları kullanan mevcut insan çevresiyle hızlı bir şekilde iletişim bağını oluşturmaktadır. Sosyal

ağ siteleri, kullanıcılarına iletişim imkanı verirken aynı zamanda kişisel ağ kurmalarını oluşturan çevrimiçi topluluk olma fırsatı tanıyan mecralardır.

Sosyal ağlar, etkileşim, paylaşım ve birbirleri arasında geçişkenlik faktörlerin üzerine inşa edilen yapılardır. Bir sosyal ağ aracı olarak, bloglar sıklıkla bir kişinin kişisel yaşamını ve üzerinde yorum ya da bilgi vermek istedikleri belirli bir konunun bir birleşimini sağlar. Bloglar, hem bir günlük hem de web üzerinde bir kılavuz olarak hareket eden ‘web LOG’ ifadesinden türemiştir. 1997 yılında ilk olarak kullanılmaya başlanan weblogkelimesi, günlük tutma anlamında ‘web’ ve ‘blog’ kelimesinden oluşmuştur. Sonra kelime blog olarak değiştirilmiştir (Vural 2010: 3356).

Mikrobloglar az miktarda içeriğin sürekli güncellenen, çevrimiçi ve cep telefonu şebekesi vasıtasıyla dağıtılan küçük boyutlu bloglarla birleştiği sosyal ağlardır. Twitter bu alandaki açık liderdir. Mikrobloglar aracılığıyla kullanıcılar, seçtikleri ağlarla gerçek zamanlı olarak kısaltılmış içerik biçiminde iletişim kurabilir. Blogların içerikler itibariyle boyutlarının kısaltıldığı artık ileti paylaşım özelliğini barındıran biçimi mikroblog adıyla karşılaşılır. Mikroblog, blogun daha da özelleştirilmiş biçimidir. Wikiler, pek çok sayıda bulunabilecek en son kullanıcı tarafından içeriğin birlikte ve eş zamanlı oluşturulmasını sağlar ve bu anlamda muhtemelen sosyal medyanın en demokratik örneğidir. Wikiler, kullanıcıların metin tabanlı içeriği ve sosyal yer imi uygulamalarını ekleme, kaldırma ve değiştirme imkan tanıyan web siteleri arasında ayrım yapar. Yani bu web siteleri, kişilerin ortak bir belge ve veri tabanı gibi hareket etmeleri veya onlarla bilgileri düzenlemelerine olanak tanır (Vegen 2013: 124).

İçerik paylaşım topluluğu siteleri, mevcut çalışmaları değiştiren veya materyalleri yükleyen kişilerden kaynaklanan malzemeleri paylaşmak üzere tasarlanmış sitelerdir. Temel amacı, kullanıcılar arasında medya içeriğinin paylaşılmasıdır. Sosyal paylaşım siteleri, kullanıcıların açıl/yarı açık profiller oluşturarak etkileşim kuracağı ve bağlantı paylaşabileceği kişilerin listesini oluşturabileceği, sistem de yer alan bağlantıların diğer kullanıcılar tarafından görülmesini ve aralarında geçiş yapılmasını sağlayan web tabanlı ortamlardır.

Sosyal medya kamusal konulardaki kişilerarası iletişimin ve kamusal alanın bir parçası olmuştur. Bu durumda geleneksel medya ve sosyal medya konusu gündemde olmuştur. Geleneksel medya ile sosyal medya ilişkileri, ağ gündem belirleme analizlerinin temel ekseninin oluştururken, iki temel varsayım öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki, geleneksel medya ile sosyal medya arasındaki ilişkilerin kitle iletişim araçları arası gündem belirleme çalışması olduğudur. Diğer yaklaşım ise, sosyal medyanın bir tür kamuoyu olarak analiz edilebileceğidir. Sosyal medyayı ‘çevrimiçi kamuoyu’ olarak değerlendirmişlerdir.

Sosyal medya kamusal alan olabilir mi sorusuna cevap kesinlikle olur. Çünkü daha özgür daha bireyleşme var sosyal medyada. Devletler yine müdahale ediyor ama. Anonim bile olsa insanlar arasında hızlı etkileşim söz konusudur. Yani sosyal medya kamusal alanın yeniden inşa edilmesi durumu oluyor. Yeni bir iletişim alanı yaratıyor. Tartışmacı demokrasinin yeni beşiği diyebiliriz. Herkes özgürce kendi fikrini yazıyor, eleştiriyor ve sürekli paylaşıyor. Habermas’ın bahsettiği eskiden kahveler kamusal alan olduğunu ve her türlü fikirlerin paylaşılıp tartışmaya sunulan alan olarak nitelendiren modernin, günümüzde post modern dönüşümü olarak yeni bir kamusal alanın inşasını sosyal medyada olduğunu söyletebiliriz. İnsanlar sokakta ve kahvelerde daha sınırlı bir şekilde siyaset konuşuyor daha minimal düzeyde ama sosyal medyada sınır mefhumu kalkmış durumda. Yani bir çekince yok, daha kolay, hızlı erişilebilir ve çok daha özgürdür. Üstelik sınırlı bir gruba arkadaş çevrene değil, tüm ülkeye tüm dünyaya ulaştırılabilir. Habermas’ın iletişimsel kuramına göre doğrudur. Habermas’ın zihnindeki demokrasi her düşüncenin özgürce tartışıldığı bir demokrasidir. Bu yüzden kitle iletişim araçları hayati bir önem taşır.

İnternet ve sosyal medya kamusal alan oluşur oluşmaz mı gibi birçok eleştirel kuramcılar ile liberal kuramcılar arasında tartışmaya konusu olmuştur. Eleştirel kuramcı olan Habermas diğerlerinden farklı olarak karamsar değildir. Habermas kamu alanının açıklık ve şeffaflık politikasına dayandırırken, sosyal medyada açıklık ve şeffaflık politikasına desteklemektedir. Sosyal medya, bilgilerin hızlı yayılmasını, kamuoyunun kolayca bilgilendirilmesini, temel enformasyon kaynağı olma ve etkili iletişim, etkileşim olanağı sağlamaktadır. Kamusal alan konusunda liberal medya kuramcıları, sosyal medyanın dijital yapısı, çoklu geniş ortam ve etkileşim içinde olduğu ortamın olduğunu ve bu ortamın kamusal niteliğini barındırılıp yeniden inşa edilebildiğini savunuyorlardır.(Mayfield 2010: 5-7: Topbaş ve Doğan 2016: 131). Eleştirel kuramcılar ise, sosyal medyayı daha geniş çerçevede değil de var olan düzen çerçevesinde ele alırlar. Sosyal medyayı Marksist kuramına göre daha ticari amaçlar doğrultusunda incelemişlerdir. Yani iletişimin ticarileşmesi, kamusal alanın sanallaşması ve etkileşimin tek tipli olduğunu söylerler.

İnternetin ve sosyal medyanın sağladığı imkanlarla kişiler daha özgür nitelikte düşüncelerini aktarılıp, toplumsal ve siyaset alanda katılımıyla müzakereci demokrasinin oluşturulacağını söyleyebiliriz (Armağan ve Onur, 2012:154: Topbaş ve Doğan 2016: 31). Müzakereci demokrasi deyince aklımıza Habermas gelebilir. Kamu alanının oluşumunda, insanların ayırım yapmadan eşit mertebede davranılması gibi unsurların barındıracağı müzakereci demokrasi anlayışını oluşmasını ele almıştır.

Liberal kuramcılar ile eleştirel kuramcılar arasında sosyal medyanın kamusal alanı hakkında tartışmalara sebep vermiştir. Liberal kuramcılar, sosyal medyanın kamusal alanı inşa edilebileceğini düşünürken, eleştirel kuramcılar ise, tekelci güçlerin yayılmasını sağlayan başka güç olarak nitelendirmiştir. Liberal kuramcılar, teknolojilerin ticarileşmesini göz ardı ederek demokrasi bağlamında daha geniş yelpazede kamusal alanın oluşturulması iddia eder (Curran, 1997:142, Topbaş ve Doğan 2016:132). Özellikle otoritelerin müdahalesi olmadan sosyal medyada vatandaşların özgürce fikirlerini ifade edebilmesi durumunda siyasal katılımın arttırmasına ve yeni kamuoyu oluşmasına olanak sağlar (Timisi,2003:207, Topbaş ve Doğan,2016: 132). İç ve dış baskılardan ziyade herkesin fikrini çekincesizce dile getirip müzakere bir ortam oluşturur (Armağan ve Onur, 2012: 153-155, Topbaş ve Doğan 2016: 133). Özellikle modern toplumlarda burjuva kamusal alanın çerçevesini oluşturan Habermas gazetelere özel önem verdiği gibi neo-liberalizmin etkisiyle hızla bireyleşen dünyada küresel kamusal alanın yeniden inşa etme beklentisi içerisinde olan liberal kuramcılar için sosyal medya özel önem taşır (Lyon,1998: 97, Topbaş ve Doğan, 2016:134).

Eleştirel kuramcılara göre, kitle iletişim araçları tahakküm, baskılama aracı ve zihin yönlendirme mekanizması olarak egemen ideolojiler tarafından kullanılmaktadır. İnsanların algılayış biçimlerini etkilemekte ve düşünce fikirlerini yönlendirmekte olan yeni yaşam biçimini belirlemektedir. Çünkü teknoloji rasyonellik düşüncüyü ve korumak amacıyla gütmektedir (Habermas, 2004: 36, Topbaş ve Doğan 2016:134). İnternet ve sosyal medya tıpkı geleneksel medya gibi mesajlarını topluma aktarma siyasal- toplumsal gündemini belirlemektedir. Bu bağlamda eleştirel kuramcılar bilim ve teknolojinin siyaset ve ideolojiden bağımsız düşünülmesi gerektiğini ve sosyal medyanın kamusal alan oluşmasında değerlendirirken iletişimin ticarileşmesi, etkileşimin tip tiplemesi ve özellikle kamusal alanın sanallaşmasını sağlayarak toplum- siyaset alanda olumsuzluk yaratacağını iddiasındalardır.(Doğan,2014: 53-61, Topbaş ve Doğan 2016:134).

Katılımcı demokrasi sisteminde kamusal alanın oluşması için, toplumu etkileyen problemleri tanıma, algılama ve iyileştirme adına görüşlerin açıkça tartışıldığı platformda bilgi üretim oluşturulmasında önyak oluşturmıştır. Ancak (Habermas,1997:280-281, Topbaş ve Doğan, 2016:135). egemen ideolojilerin yönlendiği ve kamusal alanın ideolojik yapıya büründüğünü ifade etmiştir. Bireyler bilgi üretimi sürecinde ve üreten elinde tutan siyasal

aktörleri sosyal medyayı aygıt olarak kullanılması karşısında savunmasız kalmasıyla bireylerin sosyal medyayı dijital kamusal alan yarattığı düşünse de medyanın toplumsal- siyasi alanı belirlemede bireyi nesnel gerçekliğe ulaştırması mümkün olmuyor (Kaplan ve Ertürk, 2012: 7-11, Topbaş ve Doğan 2016:135). Ayrıca kamusal alanda var olmaya çalışan bireylerin özerkliğin korunması ve öznelliği önemlidir. Liberal kuramcılar sosyal medya ilgili modern ve yalnızlaşan bireyin kendini özgürce ifade edeceğine ilişkin olumlu beklentiler içerisindeyken, bireylerin kendi fikirlerini değil kendilerini ait hissettikleri grupların fikirlerini destekledikleri alana dönüşmüştür (Durusoy, 2012: <http://www.haydardurusoy.com> , Topbaş ve Doğan 2016:136).

Sonuç

Sonuç olarak sosyal medya, liberal medya kuramcılara göre, toplumsal- siyasi alanda yarattığı imkanlar bağlamında katılım, etkileşim, özgürleşme, kamusal alan oluşturma ve demokratikleşme gibi olguları incelerken eleştirel kuramlar ise, iletişimin aşırı derecede ticarileşmesi, kamusal alanın sanallaşması, etkileşimin tek tipli olması ve denetim gözetim toplumunun oluşturulması gibi konuları incelemiştir. Liberal kuramcılar, geleneksel medyanın tek yönlü yapısını değiştirilerek onu yerine çok yönlü iletişim tarzını ele alır. Son olarak günümüzde sosyal medya, iktidar, egemen güç, ticari ağlarına karşı vatandaşların isyan ve umut ağlarını oluşturarak özgür kamusal alan yaratılmaktadır. Tabi bunun olabilmesi için devletin baskısı olmamalı ve vatandaşların özgür ve açık fikirleri kapsamında olup herkesin rahatlıkla girilebileceği alan olmalıdır (Torbaş ve Doğan, 2016:142-144).

Kamusal alan, insanların her ortamda rahatça özgür politika yapabildiği yerlerdir. Habermas kamusal alan üzerindeki çalışmasında insanların eşit ve ayrımcılık yapılmadan özgürce fikirlerin tartışıldığı alan olarak nitelendirmiştir. Eleştirel kuramcı olan Habermas, kuramın diğer üyeleri gibi karamsar değildir. Kamusal alanın oluşmasının yeniden inşa edileceğini söyler. Tabi kamusal alan da etkileşimin ve dilin işlevini öne çıkarır. Habermas iletişimsel eylem modelinde dil ve iletişim aracılığı ile insani eylem ve özerklik alanının oluşturulacağını ileri sürer. Habermas'a göre yaşam dünyası, özgür ve eşit söylemin rasyonel anlama ile katılımcıların kendilerinin işbirliğine dayalı yorumlama sürecinden çıkan normatif Konsensüsün alanıdır. Yaşam dünyasının rasyonalizasyonu iletişimsel eylemde içkin olan rasyonalite potansiyelinin dışavurumuna işaret etmekte ve gerçek kurtuluşun yolunu açmaktadır. İletişimsel eylem Habermas tarafından karşılıklı rızaya dayanan, başlangıçta belirli olmayan, belirsizlik içindeki durumu aydınlığa kavuşturmayı açıklayan (uzlaşma), ikna edici tartışma olarak tanımlanmaktadır. Bu yüzden karşılıklı etkileşimin dilin önemini vurgular. Rasyonalite ve akıcı bir dilin önemini vurgulamıştır.

Kamusal alanda sosyal medya ile oluşumu konusunda birçok tartışmalar konu edilmiştir. Liberal kuramcılar ve eleştirel kuramcılar sosyal medyayı ele aldığında, liberal kuramcılar kamu alanın sosyal medya üzerinden inşa edilebileceğini söylerken eleştirel kuramcılar, tek yönlü etkileşimle istenilen kamusal alanın erişemeyeceğini söyler.

Sosyal medya karşılıklı etkileşim halinde olması geleneksel medyanın sadece karşı kitleye iletmesi durumu vardır. Bu nedenle sosyal medyada geleneksel medya kapsamında pek çok bakımından farklılık vardır. Geleneksel medya, kitleli iletişim yapan, radyo, Tv ve gazete, yazılı, basılı, görsel yığınsal iletişimi karşılarken sosyal medya ise, internet teknolojisine dayalı olmakla farklılaşır. Sosyal medyayı diğer medya tarafından farklılaşmanın beş özelliği bulunur. Bunlar; şeffaflık, bağlantısallık, topluluk, katılım ve konuşmadır. Sosyal medya geleneksel medyanın kurduğu iletişim biçimlerini farklılaştırarak kullanıcılarına iletişim kuracakları daha fazla alan açar. Geleneksel medya kendisine izler ve okur kitle oluştururken, sosyal medya

kendisine kullanıcılar oluşturur. Aynı zamanda sosyal medya geleneksel medyadan farklı olarak kullanıcıyı aynı zamanda içerik üreticisi de yapar.

Habermas'a göre kamusal alan, 18. Yüzyılda Avrupa'da kapitalizmin gelişimi ile birlikte yükselen bir sınıf olarak burjuvazinin kamusal iletişim alanı olarak ortaya çıkmıştır. Burjuva toplumunda kamu, kendisini ilk önce kamusal topluluk olarak bir araya gelmiş özel şahıslar suretinde ortaya koymuştur. Eskiden kamusal alan kahvehanelerde tartışılırken ve sınırlı kitleye ulaşılıp fikirlerimizi beyan ederken, günümüzde sosyal medya tüm fikirlerin tartışıldığı, bireylerin ayırım yapılmadığı, özgür fikirlerin paylaşımında ve çok etkileşim seçenekleriyle kısıtlı kitleye değil tüm kitle ve alana iletebiliyor. Sosyal medya ile ticari olsun, tartışma olsun, politik siyasal düşüncelerini yorumlama olsun, alışveriş olsun her türlü etkileşimi sağlıyor. Hiçbir müdahale kalmaksızın özgürce fikirlerini sanal platformda sergileniyor. Habermas'ın değimiyle baskı altında olmayan her türlü fikirlerini özgürce tartıştığı yere kamusal alan demidir. Bu nedenle Sosyal Medya kamusal alandır.

Kaynakça

- Armağan, A., & Nimet, O. (2012, Mayıs 2–4). *Küresel kamuoyunun yükselişinde internet kullanım pratikleri: Üniversite gençliğinin farkındalığı üzerine yapılan bir araştırma*. II. Uluslararası İletişim Sempozyumu, Manas Üniversitesi İletişim Fakültesi, Kırgızistan, 153–166.
- Curran, J. (1997). *Medya ve demokrasi: Yeniden değer biçme* (S. İrvan, Çev.). Ankara: Ark Yayınları.
- Demir, G. (2011). Habermas ve Foucault: Müzakereci demokrasi ve yönetimsellik. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(22), 1–14.
- Doğan, E. (2014). Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi ilişkisine eleştirel yaklaşım. *Şişli Akademi Dergisi*, 2014(1), 53–61.
- Doğan, E. (2014). Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi ilişkisine eleştirel yaklaşım. *Şişli Akademi Dergisi*, 1, 53–61.
- Durusoy, H. (2012). Kamusal alan; diyolojik demokrasi ve sosyal medya. <http://www.haydardurusoy.com/kamusal-alan-diyolojik-demokrasi-ve-sosyalmedya/> (Erişim tarihi: 8 Nisan 2015)
- Habermas, J. (1981). *The theory of communicative action* (Vol. 1–2). Beacon Press.
- Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society* (T. Burger & F. Lawrence, Trans.). MIT Press. (Orijinal eser 1962 yılında yayımlanmıştır.)
- Habermas, J. (1997). *Kamusal alanın yapısal dönüşümü* (T. Bora & M. Sencer, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Habermas, J. (2002). *Öteki olmak, ötekiyle yaşamak* (İ. Aka, Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Habermas, J. (2004). *İdeoloji olarak teknik ve bilim* (M. Tüzel, Çev.) (5. baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kaplan, K., & Ertürk, E. (2012). Dijital çağ ve bireyin ideolojik aygıtları. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication (TOJDAC)*, 2(4). 77-82. http://www.tojdac.org/tojdac/Volume2-Issue4_files/tojdac_v02i402.pdf

Korumaz, M., & Murphy, M. (2018). *Sosyal teori ve eğitim: Foucault, Habermas, Bourdieu ve Derrida'yı anlamak* (ss. 161–184). Konya: Eğitim Yayınevi.

Mayfield, A. (2010). *What is social media?* <http://www.icrossing.com/sites/default/files/what-is-social-media-uk>

Timisi, N. (2003). *Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi*. Ankara: Dost Kitabevi.

Timur, T. (2008). *Habermas'ı okumak* (Vol. 56). İstanbul: Yordam Kitap.

Topbaş, H. A., & Doğan, A. (2016). Toplumsalın yeni agorası olarak sosyal medya: Eleştirel yaklaşım. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4(1), 12-22.

Vegen, C. (2013). Demokratik ve yeni bir kamusal alan olarak sosyal medya. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 119–135.

Vegen, C. (2013). Demokratik ve yeni bir kamusal alan olarak sosyal medya. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 119–135.

Vural, Z., & Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne yönelik bir araştırma. *Journal of Yaşar University*, 5(20): 45-52.